

УДК 378.147:004.4

Коткова Віра Володимирівна

кандидат педагогічних наук, старший викладач
Херсонський державний університет, м. Херсон, Україна
ORCID ID 0000-0002-1537-0923
verakotkova84@gmail.com

РЕАЛІЗАЦІЯ КУРСУ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Анотація. У статті проаналізовані погляди вітчизняних і закордонних науковців на сутність змішаного навчання. Подано авторське визначення терміну змішаний курс навчання. Описано процес проектування такого курсу за цільовим, мотиваційним, змістовим, діяльним і діагностичним компонентами. Представлено структуру реалізації змішаного курсу та розподіл навчально-пізнавальної діяльності студентів між аудиторними заняттями і дистанційним курсом. Узагальнено проблеми забезпечення ефективності реалізації змішаного курсу для студентів, викладачів, освітнього закладу. Проаналізовано успішність студентів за три роки навчання. Наведено результати анкетування студентів щодо визначення їх ставлення до змішаного курсу за такими категоріями: ефективність змішаного курсу, об'єктивність оцінювання, стимулювання до вивчення, застосування плагіату в навчанні, розуміння сутності змішаного курсу навчання.

Ключові слова: змішане навчання; змішаний курс навчання; традиційний курс; дистанційний курс; майбутні вчителі початкових класів.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Сучасні тенденції модернізації професійної освіти спрямовані на забезпечення її якості, тобто таких характеристик освіти, що реалізують здатність освітньої системи задовольнити наявні і передбачувані освітні й суспільні потреби. Відповідно, якість професійної освіти майбутніх учителів початкових класів визначається потребою студентів у набутті професійних компетентностей, динамічної здатності бути конкурентоспроможним на ринку праці. А суспільне замовлення окреслює вимоги до майбутнього вчителя, його професійної свідомості й діяльності, зокрема уміння забезпечити якісну компетентно орієнтовану освіту молодших школярів. Проблема якості освіти розв'язується частково завдяки пошуку нових ефективних педагогічних технологій, що створюють необхідні механізми управління освітнім процесом. Значущий вплив на означений процес мають інформаційні технології; їх педагогічні можливості, доступність і легка адаптивність видозмінюють традиційний освітній процес. Сучасний щабель розвитку традиційного та дистанційного навчання зумовлює необхідність їх раціонального поєднання, усвідомлення важливості змішаного навчання, його позитивного впливу на розв'язання протиріччя між потребами суспільства та системи освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема змішаного навчання стала предметом активних наукових досліджень після публікації в 2006 році С. J. Bonk і С. R. Graham книги «Довідник змішаного навчання» [1]. Теоретико-методичні аспекти змішаного навчання активно вивчаються закордонними дослідниками: R. Alebaikan та S. Troudi [2], T. Barker [3], S. L. Greener [4], G. Motteram і P. Sharma [5], B. Tomlinson і C. Whittaker [6] та інші.

Вітчизняні науковці В. М. Кухаренко, С. М. Березенська, К. Л. Бугайчук, Н. Ю. Олійник, Т. О. Олійник, О. В. Рибалко, Н. Г. Сиротенко, А. Л. Столяревська

опублікували монографію [7], у якій відобразили результати власних наукових пошуків проблеми змішаного навчання.

Зважаючи на актуальність наукової проблеми та її всебічне дослідження, невіршеними аспектами є практична реалізації змішаного курсу навчання у професійній підготовці студентів, зокрема майбутніх учителів початкових класів.

Мета статті. З огляду на вищезазначене метою статті є опис досвіду впровадження змішаного курсу навчання студентів напряму підготовки «Початкова освіта».

2. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Концепція змішаного навчання з'явилася на основі досліджень освітніх стратегій, що, ґрунтуючись на інформаційних технологіях, підсилюють переваги традиційного навчання [2]. Відповідно до розробленої Інститутом Крістенсена концепції, змішане навчання визначається, як офіційна навчальна програма, за якою студент навчається так: частка навчального процесу припадає на он-лайн навчання, яке передбачає елемент самоконтролю студентом у виборі часу, місця, методів і/або темпу навчання; незначна частка навчального процесу припадає на навчання, віддалене від дому у спеціалізованих закладах під наглядом/керівництвом когось; навчальний процес передбачає взаємоузгодженість і модальність між навчальними діяльностями кожного студента впродовж вивчення курсу чи предмета, з метою забезпечення інтегрованого навчального досвіду [8].

Закордонними науковцями прийнято визначення змішаного навчання, де частина часу традиційного навчання замінюється он-лайн діяльністю запланованим педагогічно виправданим способом [9]. Вибір такої концепції змішаного навчання надає нашому дослідженню відносної унікальності, адже попередні подібні дослідження розглядали он-лайн навчання як доповнення традиційного навчання або як цифрову видозміну друкованих матеріалів [10]. Однак, основна ідея змішаного навчання – це змішання кращих характеристик двох середовищ: освітнього й інформаційно-комунікаційного. Звичайно, стрімкі інновації у використанні технологій в освіті довели, що он-лайн-навчання має потенціал щодо уникнення ізоляваності навчання і поширення соціально-культурного середовища, чого раніше йому бракувало. Проте, зберегти переваги обох середовищ неможливо без їх інтеграції з метою досягнення узгодженого освітнього процесу.

Варто відзначити, що серед науковців не існує універсально прийнятого визначення змішаного навчання [11], а найбільш загальне поняття є інтеграцією он-лайн і традиційного навчання. С. R. Graham [1] вказує на те, що он-лайн-навчання (через Інтернет) і традиційне навчання залишалися в минулому значно відокремленими через відмінності в методах навчання й освітніх потребах студентів. Поступово технологічні інновації, що полегшують взаємодію людей в синхронному і асинхронному он-лайн-навчанні, сприяли інтеграції освітнього середовища з інформаційно-комунікаційним середовищем.

S. Moebs і S. Weibelzahl визначають змішане навчання як поєднання дистанційного і традиційного спілкування в інтегрованій навчальній діяльності [12].

З точки зору дослідниці В. Collis, змішане навчання – це «гібрид традиційного очного та он-лайн навчання, за якого навчання відбувається як в аудиторії, так і за її межами, причому он-лайн-складова стає природним розширенням традиційного аудиторного навчання» [13].

За визначенням вітчизняних науковців В. М. Кухаренка, А. М. Стрюка, Ю. В. Триуса, змішане навчання – це цілеспрямований процес здобування знань, умінь

та навичок в умовах інтеграції аудиторної та позааудиторної навчальної діяльності суб'єктів освітнього процесу на основі використання і взаємного доповнення технологій традиційного, електронного, дистанційного та мобільного навчання при наявності самоконтролю студента за часом, місцем, маршрутами та темпом навчання [14].

Аналіз наукової літератури дав змогу виявити, що існують відмінності у використанні термінів електронного навчання і змішаного навчання. З метою уникнення підміни в застосуванні змішаного навчання та електронного навчання, у даному дослідженні, поділяючи погляди R. Alebaikan [2], відносимо он-лайн і web-орієнтоване навчання до електронного навчання (можливого через Інтернет), а змішане навчання трактуємо як таке навчання, що поєднує традиційне навчання з он-лайн-навчанням (рис. 1).

Рис. 1. Діаграма трактування змішаного навчання

Отже, змішане навчання, на нашу думку, це така інтеграційна модель навчального процесу, за якою аудиторна безпосередня взаємодія суб'єктів навчання органічно поєднується з дистанційними комунікаціями, самостійною роботою та контролем з метою забезпечення якісного обслуговування освітніх потреб студентів відповідно до сучасних вимог і перспектив розвитку суспільства.

Практична реалізація змішаного навчання потребує розв'язання певної сукупності пов'язаних з цим технічних, організаційних, навчальних проблем [15]. Світовий досвід упровадження існуючих моделей змішаного навчання дав змогу С. R. Graham класифікувати змішане навчання чотирьох рівнів: діяльності, курсу, навчального плану, освітнього закладу [1, с. 8].

Вважаємо, що за сучасних умов розвитку професійної освіти в Україні та рівня її інформатизації найбільшого поширення отримує змішане навчання на рівні курсу, динамічний розвиток якого в перспективі призведе до переходу на рівень навчального плану й освітнього закладу. Тому визначальним для нашого дослідження є вивчення практичної реалізації змішаного навчання саме на рівні навчального курсу.

Змішане навчання на рівні курсу трактуємо як таку організацію освітнього процесу в межах навчального курсу, що характеризується взаємодоповненням традиційного і дистанційного курсу у структурі взаємодії таких компонентів навчального процесу: цільового, мотиваційного, змістового, діяльнісного, діагностичного.

3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

3.1. Проектування змішаного навчання в межах навчального курсу

Системотворчим чинником до побудови структури курсу став його цільовий компонент, за яким метою курсу є підготовка майбутніх учителів початкових класів до використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у своїй професійній

діяльності, формування теоретико-методичної бази знань з раціонального застосування ІКТ та практичних навичок їх використання в навчально-виховному процесі початкової школи, розвиток мотивації студентів до професійного самовдосконалення в аспекті основних завдань курсу [16, с. 8].

Змістовий компонент курсу, що має забезпечити досягнення поставленої мети, є цілісною системою знань, умінь, навичок, способів діяльності, форм поведінки, якими має оволодіти студент у процесі освоєння напрямів професійної діяльності вчителя, а також алгоритмів організації і проведення відповідних уроків, виховних заходів, батьківських зборів, основних правових документів (стандартів, законів, концепцій, програм тощо), інформації про санітарно-гігієнічні вимоги щодо роботи молодшого школяра з комп'ютерною технікою, загальних методичних рекомендацій до використання ІКТ учителем початкової школи [16, с. 8].

Діяльнісний компонент курсу відображає процесуальну його сутність та реалізується завдяки системі методів, форм і засобів навчання. Поділяючи думку Ю. В. Триуса [17], до діяльнісного компонента змішаного курсу відносимо традиційні й комп'ютерно-орієнтовані методи, форми і засоби. Відповідно, для досягнення мети та завдань курсу передбачено застосування:

- традиційних методів (словесних, наочних, практичних), форм (лекцій, практичних занять, самостійної роботи, екзамену чи заліку), засобів (посібника, роздаткових матеріалів, ТЗН);
- комп'ютерно-орієнтованих методів (кейс-технологій, веб-квестів, ділових ігор, проектів), форм (гіпертекстових лекцій, форумів, чатів), засобів (відеоматеріали, програмне забезпечення контролю, інформаційно-пошукові та довідкові системи).

Структурна організація кожної теми містить лекцію, практичне заняття, самостійну роботу, контроль, що комплексно реалізуються в змішаному курсі навчання (таблиця 1).

Таблиця 1

Структура реалізації змішаного курсу навчання

Складові змішаного курсу	Лекція	Самостійна робота	Практичне заняття	Контроль
Аудиторні заняття	Обговорення основних аспектів лекції, проблемних питань, аналіз прикладів	Представлення й оцінювання результатів виконання самостійних завдань	Систематизація й узагальнення теоретичного матеріалу, відпрацювання практичних умінь і навичок	Практичний контроль, взаємоконтроль
Дистанційний курс	Повний текст лекції у вільному доступі	Ознайомлення із завданнями, вимогами та рекомендаціями. Пошук розв'язання завдання	Консультаційно-методичний супровід	Тестовий контроль, форум, самоконтроль, рейтинговий контроль

На підставі представленої структури реалізації змішаного курсу навчання мали змогу спроектувати розподіл навчально-пізнавальної діяльності студентів між аудиторними заняттями і дистанційним курсом:

1. У межах дистанційного курсу студент здійснює самостійну пізнавально-пошукову діяльність: ознайомлюється з навчальними матеріалами, вимогами,

планом навчання, методичними вказівками, інструкціями і завданнями.

2. Під час аудиторних занять студент здійснює навчально-практичну діяльність: з'ясовує ключові аспекти та проблемні питання лекцій, презентує результати виконання практичних завдань.
3. Рефлексивна діяльність студента має наскрізний характер і реалізується через самоконтроль у дистанційному курсі та практичний взаємоконтроль під час аудиторних занять.

Діагностичний компонент курсу визначає систему контролю й оцінювання студентів. Передбачено застосування комплексного систематичного контролю, що утворений в результаті поєднання тестового контролю теоретичного матеріалу, практичного контролю виконання завдань, участі у форумах, активності під час аудиторних занять. Про комплексність системи оцінювання свідчить обов'язкове оцінювання всіх видів діяльності студента:

- виконання практичного завдання (4 б.),
- електронне тестування (3 б.),
- активність під час аудиторних занять (2 б.),
- участь на форумі (1 б.).

Системність контролю й оцінювання забезпечується перевіркою виконання завдань кожної теми курсу. У кінці курсу за 10 вивчених тем студент отримує максимально 100 балів.

Результатом оцінювання є побудова рейтингу успішності, який дає можливість студентам визначитись зі своїми успіхами на конкретний момент проходження курсу порівняно з іншими, визначити причини неуспішності та намагатися покращити свої результати.

Мотиваційний компонент курсу забезпечує пробудження інтересу студентів до навчання, позитивної мотивації та потреби в оволодінні навчальною дисципліною. Основними джерелами мотивації студентів до вивчення змішаного курсу є:

- використання діяльнісних форм навчання (студент – творець проекту, суб'єкт дистанційного навчання);
- упровадження активних форм навчання (форум, рольові ігри тощо);
- наявність зворотного зв'язку між студентом і викладачем;
- застосування комплексного систематичного контролю, побудова рейтингової системи оцінювання.

До діяльнісних форм навчання відносимо практичні завдання, виконання яких забезпечує проектну діяльність студента. Завдання сформульовані так, що вимагають від студента інтеграції психолого-педагогічних і методичних знань, практичних навичок застосування ІКТ для створення навчального програмного забезпечення для молодших школярів. Попри це, студент потребує отримання додаткових знань з інформатики і передового практичного досвіду використання ІКТ у початковій школі, що стимулює його до дистанційного навчання й пошуку потрібної інформації в освітніх ресурсах курсу та Інтернеті [18, с. 104].

Дискусії на форумі стимулюють студентів до висловлення власних думок щодо теми спілкування, у деяких випадках вони отримують консультації від викладача та інших студентів. Повідомлення на форумі дають змогу викладачеві визначити теми, що цікавлять студентів, їх ставлення до курсу та активність в навчальному процесі.

На практичних заняттях студенти демонструють виконання практичного завдання через імітаційні й рольові ігри. Обравши фрагмент уроку чи іншого заходу, де доцільним є використання ІКТ, студент демонструє його викладачеві й іншим студентам (займаючи позицію вчителя початкових класів).

Зворотний зв'язок між викладачем і студентом досягається завдяки

комп'ютерним дискусіям на форумі й електронного консультування. Напрями мережної взаємодії учасників спецкурсу: інформаційно-консультативна робота (отримання консультацій і методичної допомоги щодо використання педагогічних можливостей ІКТ, обмін педагогічним досвідом); експертно-аналітична робота (отримання експертної оцінки навчально-методичних розробок) [18. с. 106].

Отже, за результатами планування змішаного курсу навчання було визначено структуру курсу, спроектовано розподіл навчально-пізнавальної діяльності студентів між аудиторними заняттями і дистанційним курсом, побудовано систему контролю та оцінювання студентів.

3.2. Практична реалізація змішаного курсу навчання

За три роки практичної реалізації змішаного курсу навчання ми узагальнили ті виклики, які необхідно було врахувати для отримання бажаного результату. Умовно їх можемо поділити на три групи: для студентів; для викладача; для освітнього закладу.

Варто зазначити, що з кожним роком певні труднощі зникають або вирішуються з плином часу. Так, наприклад, у перший рік запровадження змішаного курсу деякі студенти не мали електронної поштової скриньки, а наступного року такого недоліку зовсім не було, більше того, виникла потреба в забезпеченні студентських ноутбуків джерелами для живлення.

Студенти, як активні суб'єкти освітнього процесу, під час навчання за змішаним курсом мали такі труднощі:

- 1) відчували недостатній рівень комп'ютерної грамотності та навичок користування ІКТ;
- 2) не розуміли систему роботи за дистанційним курсом;
- 3) не вміли раціонально розподілити навчально-пізнавальну діяльність за часом та обсягом;
- 4) користувалися не перевіреними, сумнівними он-лайн джерелами інформації, що не мала наукового підґрунтя;
- 5) самоорганізація та самоконтроль студентів не відповідали освітнім цілям;
- 6) у більшості випадків виконували завдання не для досягнення особистого результату, а за вимогою викладача;
- 7) часто видавали чужі методичні розробки за власні (здійснювали плагіат).

Ми погоджуємося з думкою науковців, що роль викладача у змішаному навчанні видозмінюється і трансформується. Викладач стає фасилітатором, тобто є дослідником, розробником, інтегратором, керівником і тьютором одночасно [19]. За результатами нашого практичного досвіду ми розв'язували такі проблеми:

- 1) створювали методичні рекомендації студентам та покрокові інструкції, шаблони, зразки;
- 2) проводили майстер-класи, колективну роботу над помилками, роз'яснення ходу виконання завдань або розв'язання виявлених недоліків;
- 3) видозмінювали методи роботи від фронтальних до групових та інтерактивних;
- 4) зміщували акцент із зовнішнього контролю до взаємоконтролю та самоконтролю;
- 5) шукали такі форми взаємодії, що не обтяжуватимуть викладача (наприклад, перегляд й оцінку практичного завдання поштою, змінили вибіркоким експрес опитуванням);
- 6) стимулювали студентів до навчання за допомогою можливостей соціальних мереж, мінінагород тощо;
- 7) підвищували і поглиблювали власний рівень знань і досвід запровадження

змішаного навчання завдяки самоосвіті й педагогічному обміну.

Для освітнього закладу реалізація змішаного курсу навчання пов'язана з розв'язанням таких труднощів:

- 1) забезпечення безпечного і якісного Інтернету;
- 2) удосконалення матеріально-технічного забезпечення (інтерактивні дошки);
- 3) популяризація змішаного курсу серед студентів і викладачів;
- 4) створення умов для заохочування викладачів;
- 5) врахування специфіки змішаного курсу в навчальному плані, навантажені викладача, розкладі занять студентів.

Вищеназвані труднощі реалізації змішаного курсу навчання були узагальнені нами відповідно до отриманого досвіду такої викладацької діяльності, результатів спостереження за навчально-пізнавальною діяльністю студентів, аналізу їх освітніх результатів, бесід та анкетувань.

У своїй викладацькій роботі враховуємо також досвід колег. Так, нашу увагу привернули сформульовані В. М. Кухаренком та іншими науковцями умови, за яких змішане навчання буде ефективним:

- 1) розробка електронного інтерактивного навчального середовища, яке підтримує безперервне засвоєння студентами он-лайн контенту з різних джерел, дозволяючи їм проводити пізнавальну діяльність протягом усього періоду навчання в реальному часі;
- 2) створення високо якісного динамічного контенту, узгодженого з національними стандартами, спрямованого на організацію безперервної активної пізнавальної діяльності студентів з використанням адаптивних технологій, що, безумовно, передбачає персоналізований досвід студента;
- 3) використання аналітичних можливостей систем управління навчанням для відслідковування активності та персонального досвіду студента щодо пізнавальної діяльності в мережі;
- 4) забезпечення автоматизації певних дій викладача в мережі шляхом збільшення частки завдань, що оцінюються автоматично;
- 5) посилення мотивації студентів до навчання за рахунок використання додатків, що підвищують інтерес студентів, використання можливостей соціальних мереж, ігор, бейджів та мініагород [7, с. 269-270].

Отже, лише практична реалізація змішаного курсу навчання і набутий досвід дають змогу конкретизувати можливі труднощі такого виду навчання, сформулювати, а в перспективі, створити відповідні умови ефективності змішаного навчання в конкретному освітньому середовищі відповідно до індивідуальних особливостей студентів і професійної компетентності викладача.

3.3. Виявлення й аналіз отриманих результатів

Освітні результати студентів є вагомим показником ефективності змішаного курсу навчання. Ми узагальнили і проаналізували успішність студентів за три роки реалізації даного курсу (табл. 2).

Таблиця 2

Успішність студентів за підсумками вивчення змішаного курсу навчання (у %)

Роки упровадження	Відмінно	Добре	Задовільно	Незадовільно	Абсолютна успішність	Якість знань
Перший рік	4	52	42	2	98	56
Другий рік	12	53	35	0	100	65
Третій рік	26	43	31	0	100	69

Отримані дані вказують на позитивну динаміку успішності студентів з кожним роком навчання – підвищення якості знань, зниження кількості студентів з незадовільними освітніми результатами. Звичайно, досить великий вплив на результати успішності мають індивідуальні особливості студентів. Однак, попри це, таку позитивну динаміку пов'язуємо з постійно зростаючою активністю студентів у соціальних мережах, зі свідомим застосуванням безкоштовних освітніх ресурсів, із задоволенням освітньої потреби студента в інформатизації й оптимізації освітнього процесу, із систематичним контролем і корекцією методичної системи курсу відповідно до запитів студентів, досягнень сучасних інформаційних технологій навчання, освітніх стандартів та тенденцій розвитку професійної освіти.

З метою виявлення ставлення студентів до змішаного курсу навчання проведено анкетування, узагальненні результати подано в табл. 3.

Таблиця 3

Результати анкетування студентів щодо виявлення їх ставлення до змішаного курсу навчання (у %)

Категорія	Так	Ні
Ефективність змішаного курсу навчання	92	8
Об'єктивність оцінювання	87	13
Стимулювання до вивчення	72	28
Застосування плагіату в навчанні	64	36
Розуміння сутності змішаного курсу навчання	44	56

Результати анкетування студентів засвідчили, що більшість студентів 92% вважають змішаний курс навчання ефективним завдяки доступності, легкості в оперуванні, нестандартності, додатковому розвитку інформатичних знань та вмінь тощо. До недоліків змішаного курсу навчання 8 % студентів відносять невідповідність якості Інтернету та технічного забезпечення, необхідність освоєння значного обсягу навчальної інформації та її критичний аналіз.

Про об'єктивність оцінювання в межах курсу вказали 87 % опитаних, а 13% студентів не вважають його таким. Негативну оцінку студентів об'єктивності контролю пояснюємо досить високою залежністю самооцінки студентів від оцінки викладача, ситуативними вміннями об'єктивно здійснювати взаємо- та самооцінювання, неможливістю повністю автоматизувати оцінювання студентів у змішаному курсі навчання.

Змішаний курс навчання стимулює навчально-пізнавальну діяльність студентів, що засвідчили 72 % студентів. такий результат підтверджує досягнення зміщення акценту із зовнішньої мотивації до внутрішнього стимулювання студентів за допомогою самоорганізації й самоконтролю під час навчання. 28 % студентів у навчанні керуються зовнішніми мотивами, що може бути пов'язано зі слабкою професійною мотивацією та нейтральним ставленням до навчання.

У виконанні практичних завдань 64 % студентів застосовують плагіат і пояснюють це тим, що доступність інформації дає змогу їм це робити, у більшості випадків студенти виправдовують плагіат браком часу на формулювання власних думок, методичних прийомів, невмінням висловлювати думки, критично аналізувати контент, зіставляти різні точки зору і формулювати власну. 36 % студентів доступність освітніх ресурсів використовують як підґрунтя для орієнтації в науковій проблемі та вивчення передового педагогічного досвіду вчителів-практиків, пошуку кращих методичних знахідок для розвитку власної професійної компетентності.

Зважаючи на позитивне ставлення студентів до змішаного курсу навчання, анкетування виявило, що більшість з них не розуміють його сутності. Лише 44 %

опитаних мали деяке уявлення про зміст даного поняття. Решта 56% студентів під ним розуміли технологію дистанційного навчання. Причиною цьому є незначне поширення серед студентів і викладачів терміну змішане навчання й відповідно заміна його технологією дистанційного навчання. Попри це, у навчальних планах і робочих програмах змішаний курс ніяк не виділяється від традиційних курсів, а вважається таким, що потребує інформаційно-комунікаційного технологічного забезпечення.

Отримані дані анкетування студентів щодо розуміння сутності змішаного курсу орієнтували нас на проведення відповідних заходів: презентаційних семінарів, роз'яснень особливостей навчання за змішаним курсом у порівнянні з традиційним і дистанційним курсами тощо.

4. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Теоретичний аналіз сучасних досліджень проблеми змішаного навчання дав змогу визначити сутність змішаного курсу навчання, здійснити його проектування. Практичний досвід реалізації даного виду навчання сприяв узагальненню тих труднощів і недоліків, що можуть виникнути перед викладачем, студентами, освітнім закладом у процесі організації змішаного навчання.

Свідченням позитивних результатів запровадження змішаного курсу навчання майбутніх учителів початкових класів став аналіз їх успішності та результати анкетування. Відповіді респондентів показали, що, не розуміючи сутності змішаного навчання, студенти позитивно ставляться до нього, вважають його ефективним, об'єктивним в оцінюванні й таким, що сприяє стимулюванню до навчання. Складною для студентів і необхідною для розв'язання викладачами залишається проблема плагіату.

Перспективами подальших досліджень є вивчення ставлення викладачів до змішаного навчання, пошук шляхів і можливостей перенесення перспективного світового досвіду реалізації змішаного навчання в систему професійної освіти України, конкретизація умов забезпечення якості змішаного курсу навчання, формулювання методичних рекомендацій викладачам щодо здійснення змішаного навчання (планування, організації, контролю ефективності, корекції).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] C. J. Bonk and C. R. Graham, *"Handbook of blended learning: Global Perspectives, local design"s*. San Francisco, CA: Pfeiffer Publishing, 2005.
- [2] R. Alebaikan, and S. Troudi, "Blended Learning in Saudi Universities: Challenges and Perspectives", *ALT-J, Research in Learning Technology*, vol. 18(1), pp. 49-59, 2010.
- [3] T. Barker, "Attending" to Individual Students: How student modelling can be used in designing personalised blended learning objects", *Journal for the Enhancement of Learning and Teaching*, vol. 3(2), pp. 38-48, 2006.
- [4] S. L. Greener, "Selfaware and Selfdirected: Student Conceptions of Blended Learning", *MERLOT Journal of Online Learning and Teaching*, vol. 4(2), pp. 243-253, 2008.
- [5] G. Motteram, and P. Sharma, "Blending Learning in a Web 2.0", *World International Journal of Emerging Technologies & Society*, vol. 7(2), pp. 83-96, 2009.
- [6] B. Tomlinson, and C. Whittaker, *"Blended learning in English teaching: course, design and implementation"*. London, GB: British Council, 2013.
- [7] В. М. Кухаренко та ін., *"Теорія та практика змішаного навчання"*, Харків, Україна: «Міськдрук», НТУ «ХП», 2016.
- [8] H. Staker, *Classifying K-12 Blended learning*, Innosight Institute May, p. 22, 2012. [Online]. Available: <http://www.christenseninstitute.org/wp-content/uploads/2013/04/Classifying-K-12-blended-learning.pdf>. Accessed on: May 29, 2017.

- [9] S. Laster, G. Otte, A. G. Picciano, and S. Sorg, "Redefining Blended Learning", in *Sloan-C Workshop on Blended Learning*, Chicago, IL, April 18, 2005.
- [10] N. Vaughan, "Perspectives on Blended Learning in Higher Education", *International Journal on ELearning*, vol. 6(1), pp. 81-95, 2007.
- [11] R. Sharpe, G. Benfield, G. Roberts, and R. Francis, "The Undergraduate Experience of Blended E-learning: A Review of UK Literature and Practice", *The Higher Education Academy*, 2006. [Online]. Available: http://www.heacademy.ac.uk/research/Sharpe_Benfield_Roberts_Francis.pdf. Accessed on: May 27, 2017.
- [12] S. Moebs, and S. Weibelzahl, "Towards a good mix in blended learning for small and medium sized enterprises – Outline of a Delphi Study", in *Proceedings of the Workshop on Blended Learning and SMEs held in conjunction with the 1st European Conference on Technology Enhancing Learning Crete, Greece, 2006*, pp. 1-6.
- [13] B. Collis, *Flexible learning in a digital world: experiences and expectations*. London, GB: Kogan Page Limited, 2001.
- [14] В. М. Кухаренко, "Змішане навчання". Вебінар. [Електронний ресурс]. Доступно: <http://www.wiziq.com/online-class/2190095-intel-blended>. Дата звернення: Трав. 21, 2017.
- [15] Jennifer Hofmann", „Aug, 2014. [Online]. Available: <http://blog.insynctraining.com/top-10-challenges-of-blended-learning>. Accessed on: May 29, 2017.
- [16] О. В. Співаковський, Л. Є. Петухова, та В. В. Коткова, "Інформаційно-комунікаційні технології в початковій школі", Херсон, Україна: Айлант, 2012.
- [17] Ю. В. Триус, "Комп'ютерно-орієнтовані методичні системи навчання математичних дисциплін у вищих навчальних закладах", дис. доктора пед. наук, Черкаський нац. ун-т ім. Богдана Хмельницького, Черкаси, 2005.
- [18] В. В. Коткова, "Підготовка майбутнього фахівця початкової школи в умовах інформаційно-комунікаційного педагогічного середовища", *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*, Випуск 35, с. 101–107, 2010.
- [19] "Reimagining teaching in a blended classroom", TNTP reimagine teaching, Nov, p. 17, 2014. [Online]. Available: http://tntp.org/assets/documents/TNTP_Blended_Learning_WorkingPaper_2014.pdf. Accessed on: May 28, 2017.

Матеріал надійшов до редакції 13.06.2017р.

РЕАЛИЗАЦИЯ КУРСА СМЕШАННОГО ОБУЧЕНИЯ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ

Коткова Вера Владимировна

кандидат педагогических наук, старший преподаватель
Херсонский государственный университет, г. Херсон, Украина
ORCID ID 0000-0002-1537-0923
verakotkova84@gmail.com

Аннотация. В статье проанализированы взгляды отечественных и зарубежных ученых на сущность смешанного обучения. Представлено авторское определение термина смешанный курс обучения. Описано процесс проектирования такого курса за целевым, мотивационным, содержательным, деятельностным и диагностическим компонентами. Представлена структура реализации смешанного курса и распределение учебно-познавательной деятельности студентов между аудиторными занятиями и дистанционным курсом. Обобщены проблемы обеспечения эффективности реализации смешанного курса для студентов, преподавателей, образовательного учреждения. Проанализирована успеваемость студентов за три года обучения. Приведены результаты анкетирования студентов для выявления их отношения к смешанному курсу по таким категориям: эффективность смешанного курса, объективность оценивания, стимулирование к изучению, применение плагиата в учебе, понимание сущности смешанного курса обучения.

Ключевые слова: смешанное обучение; курс смешанного обучения; традиционный курс; дистанционный курс; будущие учителя начальных классов.

BLENDED LEARNING COURSE FOR FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS IMPLEMENTATION

Vira V. Kotkova

PhD (in Pedagogical Sciences), senior lecturer

Kherson state University, Kherson, Ukraine

ORCID ID 0000-0002-1537-0923

verakotkova84@gmail.com

Abstract. Ukrainian and foreign scientists' views on the essence of blended learning are analyzed in the article. The author's definition of a blended learning course is presented. The process of such course designing is described according to target, motivational, substantive, operational and diagnostic components. Both the structure of the blended learning course implementation as well as students' educational-cognitive activity distribution between classroom learning and distance course are shown. The problems for students, teachers, and educational institutions of blended courses effective implementation are summarized. Students' academic performance of three years study is analyzed. The results of students' questioning to determine their perception of blended learning course are described according to the following categories: the effectiveness of blended course, evaluation objectivity, motivation to study, the use of plagiarism in studies, understanding of blended learning course.

Keywords: blended learning; blended learning course; traditional course; distance course; future teachers of primary school.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] C. J. Bonk and C. R. Graham, *Handbook of blended learning: Global Perspectives, local designs*. San Francisco, CA: Pfeiffer Publishing, 2005. (in English).
- [2] R. Alebaikan, and S. Troudi, "Blended Learning in Saudi Universities: Challenges and Perspectives", *ALT-J, Research in Learning Technology*, vol. 18(1), pp. 49-59, 2010. (in English).
- [3] T. Barker, "Attending to Individual Students: How student modelling can be used in designing personalised blended learning objects", *Journal for the Enhancement of Learning and Teaching*, vol. 3(2), pp. 38-48, 2006. (in English).
- [4] S. L. Greener, "Selfaware and Selfdirected: Student Conceptions of Blended Learning", *MERLOT Journal of Online Learning and Teaching*, vol. 4(2), pp. 243-253, 2008. (in English).
- [5] G. Motteram, and P. Sharma, "Blending Learning in a Web 2.0", *World International Journal of Emerging Technologies & Society*, vol. 7(2), pp. 83-96, 2009. (in English).
- [6] B. Tomlinson, and C. Whittaker, *Blended learning in English teaching: course, design and implementation*. London, GB: British Council, 2013. (in English).
- [7] V. M. Kukharensko et al., *Theory and practice of blended learning: monograph*. Kharkiv, Ukraine: [Misdruk], NTU "KHPI", 2016. (in Ukrainian).
- [8] H. Staker, *Classifying K-12 Blended learning*, Innosight Institute May, p. 22, 2012. [Online]. Available: <http://www.christenseninstitute.org/wp-content/uploads/2013/04/Classifying-K-12-blended-learning.pdf>. Accessed on: May 29, 2017. (in English).
- [9] S. Laster, G. Otte, A. G. Picciano, and S. Sorg, "Redefining Blended Learning", in *Sloan-C Workshop on Blended Learning*, Chicago, IL, April 18, 2005. (in English).
- [10] N. Vaughan, "Perspectives on Blended Learning in Higher Education", *International Journal on ELearning*, vol. 6(1), pp. 81-95, 2007. (in English).
- [11] R. Sharpe, G. Benfield, G. Roberts, and R. Francis, "The Undergraduate Experience of Blended E-learning: A Review of UK Literature and Practice", *The Higher Education Academy*, 2006. [Online]. Available: http://www.heacademy.ac.uk/research/Sharpe_Benfield_Roberts_Francis.pdf. Accessed on: May 27, 2017. (in English).
- [12] S. Moebs, and S. Weibelzahl, "Towards a good mix in blended learning for small and medium sized enterprises – Outline of a Delphi Study", in *Proceedings of the Workshop on Blended Learning and SMEs held in conjunction with the 1st European Conference on Technology Enhancing Learning Crete, Greece, 2006*, pp. 1-6. (in English).
- [13] B. Collis, *Flexible learning in a digital world: experiences and expectations*. London, GB: Kogan Page Limited, 2001. (in English).

- [14] V. M. Kukharenko, Blended learning. Webinar. [Online]. Available: <http://www.wiziq.com/online-class/2190095-intel-blended>. Accessed on: May 21, 2017. (in Ukrainian).
- [5] Jennifer Hofmann, Top 10 Challenges of Blended Learning (And Their Solutions!) ,Aug, 2014. [Online]. Available: <http://blog.insynctraining.com/top-10-challenges-of-blended-learning>. Accessed on: May 29, 2017. (in English).
- [16] A. V. Spivakovsky, L. E. Petukhova, and V. V. Kotkova, Information and communication technology in elementary school: a Teaching manual for students of "Primary education" specialty. Kherson, Ukraine: Aylant, 2012. (in Ukrainian).
- [17] Y. V. Trius, "Computer oriented methodical system of teaching mathematical disciplines in higher educational institutions", dis. Dr. PED. Sciences, Cherkasy NAT. UN-t im. Bohdan Khmelnytsky, Cherkasy, 2005. (in Ukrainian).
- [18] V. V. Kotkova, "Future primary school specialists' preparation withing information and communication teaching environment", Psychological and pedagogical problems of rural school, Issue 35, p. 101-107, 2010. (in Ukrainian).
- [19] Reimagining teaching in a blended classroom, TNTP reimagine teaching, Nov, p. 17, 2014. [Online]. Available: http://tntp.org/assets/documents/TNTP_Blended_Learning_WorkingPaper_2014.pdf. Accessed on: May 28, 2017. (in English).

